

Сторожук Тетяна Миколаївна,
*к.е.н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку,
Університет державної фіскальної служби України,
м. Ірпінь, Україна*

СПІЛЬНІ РИСИ ТА ВІДМІННОСТІ РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ ЗА НАЦІОНАЛЬНИМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

На сьогоднішній день актуальною є проблема відображення наявності, змін власного капіталу та його складових у фінансовій звітності згідно міжнародних стандартів. Тому важливим є висвітлення питання порівняння підходів міжнародних стандартів фінансової звітності та вимог національних законодавчо-нормативних документів, зокрема національних стандартів бухгалтерського обліку. З введенням у вітчизняну практику звітування звіту про власний капітал це питання протягом двох десятиріч розглядалося багатьма науковцями та практиками: Безкоровайна Л.В., Болехівська В.В., Бугай Н.О., Греснюк О. О., Коваль Л.В., Корінько М.Д., Палій В.Ф., Пархоменко В.М., Петришина Н. С., Пилипенко О.І., Піхняк Т. А., Фальченко О. О., Юдін А.І. та інші. Але зміни і доповнення національних, міжнародних стандартів та практики ведення обліку і фінансового звітування зумовлюють актуалізацію цих питань. Крім того, різні автори здійснюють порівняння за різними критеріями та ознаками, що потребує узагальнення.

Метою даного дослідження є виявлення спільних рис і відмінностей підходів міжнародних стандартів фінансової звітності та вимог національних бухгалтерського обліку щодо відображення інформації про власний капітал.

Власний капітал показує частину капіталу підприємства, яка фінансується за рахунок коштів власників (учасників, засновників) і власних зароблених коштів в результаті здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства.

За результатами проведених досліджень виявлено ряд спільних ознак щодо відображення інформації про власний капітал у вітчизняних та міжнародних стандартах:

1) інформація про суму власного капіталу є обов'язковою до подання у фінансовій звітності загального призначення згідно МСБО 1 «Подання фінансової звітності» [1] та НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [2];

2) власний капітал визначено як один з основних елементів фінансової звітності, оскільки розмір, структура власного капіталу, їх зміни та причини цих змін мають суттєве значення для внутрішніх та зовнішніх користувачів фінансової звітності;

3) трактування терміну «власний капітал», подане в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [3] та НП(С)БО 1

«Загальні вимоги до фінансової звітності» [2] відповідає п. 4.4 Концептуальної основи фінансової звітності [4];

4) інформація про причини змін власного капіталу в цілому та його складових розкривається в спеціальній формі звітності;

5) власний капітал поділяють на різні класи (складові);

6) методика розрахунку суми власного капіталу шляхом зменшення вартості активів на суму зобов'язань підприємства на звітну дату за НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [2] відповідає п. 4.4 Концептуальної основи фінансової звітності [3];

7) Оцінка власного капіталу залежить від оцінки активів та зобов'язань.

Всі ці спільні характеристики дозволяють констатувати, що національні вимоги до відображення інформації про власний капітал у фінансовій звітності загального призначення в цілому відповідають підходам, які визначені міжнародними стандартами.

Разом з тим, є ряд відмінних ознак, до яких варто віднести:

1. Розкриття інформації про власний капітал регулюється Концептуальною основою фінансової звітності, декількома міжнародними стандартами бухгалтерського обліку та декількома міжнародними стандартами фінансової звітності. У національній практиці в основному всі вимоги представлені в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»;

2. Основною відмінністю є те, що за міжнародними стандартами бухгалтерського обліку є обов'язковим лише розкриття інформації про випущений капітал та резерви, а статті власного капіталу є згрупованими і носять рекомендований характер[5,с.197]. За національними стандартами складові власного капіталу чітко визначені і є обов'язковими до подання за статтями: зареєстрований капітал; додатковий капітал, капітал в дооцінках, резервний капітал, неоплачений капітал, вилучений капітал, нерозподілені прибутки та непокриті збитки;

3. Інформація про власний капітал та його структуру згідно НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [2] подається обов'язково в балансі (звіті про фінансовий стан), а за МСБО 1 Подання фінансової звітності [1] може бути подана у звіті про фінансовий стан або у примітках;

4. Відповідно до п.54 МСБО 1 «Подання фінансової звітності» [1] складова власного капіталу «Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)» не являється обов'язковою до подання в звіті про фінансовий стан (балансі) на противагу НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [2];

5. Форма фінансової звітності для розкриття інформації про зміни у власному капіталі за міжнародними стандартами не встановлена, лише мінімальний перелік необхідної до розкриття інформації і носить назву «Звіт про зміни у власному капіталі за період». Національний стандарт визначає форму «Звіт про власний капітал» де чітко визначенні статті.

Таким чином, можна стверджувати про наявність деяких незначних розбіжностей у підходах міжнародних стандартів та вимогах національних стандартів щодо відображення інформації про власний капітал у фінансовій

звітності. Основна відмінність полягає у тому, що міжнародні стандарти подають підходи до подання інформації, носять рекомендаційний характер, не містять моделі, форми чи формату фінансової звітності для подання інформації і передбачають лише мінімальний перелік обов'язкової до подання інформації про власний капітал. Національні стандарти мають законодавчу силу, тобто є обов'язковими до виконання, додатком подано обов'язкову до заповнення форму фінансової звітності в якій визначено чіткий перелік статей та порядок їх подання. Крім того, вітчизняні стандарти містять чіткі вимоги щодо обов'язкового подання інформації всіма суб'єктами, незалежно від форми власності і передбачають подання інформації більш розгорнуто. Концептуальна основна та міжнародні стандарти передбачають значно більшу самостійність суб'єктів у визначенні переліку інформації про власний капітал до подання у фінансовій звітності.

Вивчення наявних проблем є важливим як на міжнародному, так і національному рівнях задля вдосконалення стандартизації розкриття інформації про власний капітал у фінансовій звітності загального призначення. Зважаючи на важливість такої інформації і її значення для внутрішніх та зовнішніх користувачів, деякі вчені навіть пропонують розробку окремого стандарту обліку під назвою «Власний капітал». В. М. Жук [6] вважає перспективною розробку такого стандарту як на національному, так і на міжнародному рівні. На думку автора, розробка й введення в національну та міжнародну практику запропонованого стандарту обліку сприятиме удосконаленню процесу бухгалтерського обліку, що призведе до уникнення неузгодженостей та існуючих проблем відображення об'єктивної інформації про власний капітал із врахуванням інституційних змін в глобальному та національному вимірах.

Доцільність розробки окремого міжнародного стандарту, у якому було б узагальнено та систематизовано основні особливості бухгалтерського обліку та відображення у фінансовій звітності облікової категорії «власний капітал» підтримує також М.Д. Корінько і А.І. Юдін [7, с.108]. Все це свідчить про важливість та актуальність інформації про власний капітал для користувачів.

Список використаних джерел:

1. МСБО 1 «Подання фінансової звітності». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013#Text (дата звернення 13.11.2021).
2. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення 15.11.2021).
3. Закон України «Про бухгалтерський облік а фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 року № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 17.11.2021).
4. Концептуальна основа фінансової звітності. Концепція від 01.09.2010 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_009#Text (дата звернення 16.11.2021).
5. Фальченко О. О. Облік власного капіталу за національними та міжнародними стандартами. Інфраструктура ринку. 2017. Вип. 17. С. 196–200.
6. Жук В. М. Стандартизація обліку капіталу в контексті інституційних змін. Вісник ЖДТУ. 2013. № 2(64). С. 52-55.
7. Корінько М.Д., Юдін А.І. Методологічні засади бухгалтерського обліку власного капіталу за міжнародними стандартами. Інтелект XXI №5. 2020. С.104-109.